

Слухач магістратури
за спеціальністю "Державна служба" ХНЕУ

ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЮ ЗА ВИКОНАННЯМ МІСЦЕВОГО БЮДЖЕТУ

Анотація. Проаналізовано погляди вітчизняних вчених щодо змісту поняття "місцевий бюджет", подано авторське бачення поняття "місцевий бюджет", а також розглянуто питання організації бюджетного та фінансового контролю за виконанням місцевого бюджету для наповнення його дохідної частини.

Аннотация. Проанализированы взгляды отечественных ученых относительно содержания понятия "местный бюджет", представлено авторское видение понятия "местный бюджет", а также рассмотрен вопрос организации бюджетного и финансового контроля за выполнением местного бюджета для наполнения его доходной части.

Annotation. The views of domestic scientists apropos of the content of the "local budget" concept are analysed, author's own vision of the "local budget" concept is presented, and also the issue of the organization of budgetary and financial control over the implementation of local budget for filling its revenues is discussed.

Ключові слова: місцевий бюджет, місцеве самоврядування, грошові кошти, контроль, держава, бюджетна система, доходи та видатки.

Контроль присутній всюди, особливо там, де існує система, яка потрібна для того, щоб виконати різні завдання і досягти бажаних цілей.

Актуальність теми визначена необхідністю посилення контролю за використанням коштів місцевого бюджету, які є фінансовим забезпеченням діяльності місцевих рад і місцевих державних адміністрацій, а також є запорукою фінансування розвитку соціальної інфраструктури й утримання місцевого господарства. Чимало вітчизняних науковців, серед яких: Пасічник Ю. В., Кириленко О. П., Фішер С. І. та інші [1], торкалися в своїх дослідженнях та публікаціях теми організації контролю за виконанням місцевого бюджету.

Мета роботи – обґрунтування необхідності виконання місцевого бюджету.

Об'єктом дослідження є процес формування доходів і видатків бюджету; акумулювання коштів на рахунках фондів і резервів, які формуються у бюджетах у процесі використання.

Сутність бюджету як економічної категорії реалізується через його функції, а саме: як економічна категорія бюджет відображає відносини щодо формування на загальнодержавному і місцевому рівнях; насамперед, слід зазначити, що органи місцевого самоврядування незалежні і мають самостійний бюджет; місцеві бюджети, з одного боку, є складовою частиною бюджетної системи держави, а з іншого – складовою частиною місцевих фінансів і відображають певну систему економічних відносин. Ці економічні відносини виникають у двох площинах: у процесі формування доходів різних рівнів місцевих бюджетів, а також при їх використанні як цільових фондів грошових коштів місцевих органів самоврядування.

Місцеві бюджети – це система формування, розподілу і використання фінансових ресурсів для забезпечення місцевими органами влади покладених на них функцій і завдань – як власних, так і делегованих [2].

Організація і принцип побудови місцевого бюджету, його структура, взаємозв'язок між окремими ланками бюджетної системи залежать від державного устрою й адміністративно-територіального поділу України.

Місцевий бюджет є системою організованих органами місцевого самоврядування заходів щодо соціального й економічного розвитку регіону і складається з двох частин – доходів і видатків. Місцеві бюджети є основними фінансовими планами кожної адміністративно-територіальної одиниці.

Метою роботи місцевого самоврядування є суттєвий вплив на соціальні процеси, які включають бюджетні призначення, встановлені рішенням про місцевий бюджет, на конкретні цілі, що пов'язані з реалізацією програм, перелік яких визначений Бюджетним кодексом [3].

Не менш важливе завдання органів місцевого самоврядування – це збільшення доходів бюджету, що має відбуватися не за рахунок посилення податкового навантаження на економіку, а шляхом глибокої лібералізації податкового законодавства, розширення бази оподаткування, створення сприятливих умов для розвитку виробництва та приватного підприємства.

Об'єктом органу місцевого самоврядування є місцеві бюджети, фінансова діяльність бюджетних установ, підприємств організацій комунальної власності, що використовують бюджетні кошти.

Першочерговим завданням органів місцевого самоврядування є стратегічне бюджетне планування, потім реалізація стратегій, а саме прийняття щорічної бюджетної резолюції, середньострокове бюджетне планування, поточне бюджетне планування, тобто складання, розгляд і затвердження місцевого бюджету, кошторисне планування доходів і видатків бюджетних установ та організацій.

На якісний рівень бюджетного планування впливають такі чинники: чіткість формування цілей і завдань щодо розподілу бюджетних ресурсів; розмежування повноважень між ланками бюджетної системи, достовірність інформації, що використовується при розрахунках показників бюджету. Виконання бюджету означає забезпечення повного і своєчасного надходження запланованих доходів і до всіх ланок бюджетної системи та безперервне фінансування заходів, затверджених у бюджеті. Ця частина бюджетного процесу включає заходи щодо виконання дохідної та видаткової частин кожного із бюджетів бюджетної системи.

До принципів організації виконання бюджету належать [4]:

- 1) забезпечення повного і своєчасного надходження доходів;
- 2) фінансування видатків до місцевого бюджету в межах затверджених у бюджеті сум протягом бюджетного року;
- 3) пропорційність при фінансуванні з бюджету;
- 4) фінансування юридичних осіб тільки з одного бюджету;
- 5) дотримання режиму економії;
- 6) забезпечення ефективного контролю за використанням бюджетних коштів;
- 7) дотримання фінансової дисципліни на підприємствах і організаціях бюджетної сфери.

Завдання щодо виконання бюджету покладаються на міністерства, відомства, місцеві органи влади та підприємства, організації й установи, що фінансуються з місцевого бюджету. Забезпечення збалансування бюджету в межах кожного місяця досягається рівномірним розподілом видатків та встановленням відповідних термінів надходження доходів.

Економічна сутність місцевих бюджетів полягає у формуванні грошових фондів, які є фінансовим забезпеченням діяльності місцевих рад і місцевих державних адміністрацій, а також у використанні цих фондів на фінансування, утримання й розвиток соціальної інфраструктури, місцевого господарства.

Склад доходів, що закріплюються за місцевими бюджетами органів місцевого самоврядування, визначений у статтях 64, 66, 69 Бюджетного кодексу [5], а також Кодексом запропонована схема формування дохідної частини місцевих бюджетів. Дохідна частина складається з доходів, що враховуються, та доходів, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів.

Розрізняють власні та закріплені доходи – це ті доходи, які направляються до конкретного рівня місцевих бюджетів залежно від відомчої підпорядкованості господарюючого суб'єкта і з урахуванням територіальної ознаки надходження коштів. До них належать місцеві податки і збори – це платежі, що встановлюються місцевими органами влади, доходи комунальних підприємств, доходи від майна, що належать місцевій владі та деякі інші. Загальний фонд місцевого бюджету включає всі доходи, що не мають спеціального призначення, і спрямовується на фінансування поточних видатків установ, закладів, які утримуються за рахунок відповідного бюджету. Спеціальний фонд призначений для фінансування заходів за рахунок конкретних видів надходження. Розподіл місцевого бюджету на загальний та спеціальний фонди визначається рішенням про місцевий бюджет, яке приймає представницький орган самоврядування.

Важливою умовою успішного виконання органами місцевого самоврядування своїх повноважень є формування їх відповідного матеріального і фінансового забезпечення. У багатьох країнах основу фінансової незалежності органів місцевого самоврядування становлять місцеві податки. Однією з проблем органів місцевого самоврядування є розробка і затвердження положень, що встановлюють конкретні ставки, порядок їх обчислення та сплати податків і зборів у місцеві бюджети, а також введення пільгових ставок оподаткування аж до повного скасування тих або інших видів податків і зборів, надання окремим категоріям платників відстрочок або звільнення їх від сплати в межах сум відповідних платежів.

Органами місцевого самоврядування можуть вводитися місцеві податки і збори, що повинні бути включені в цей Закон [5]. Порядок сплати, механізм стягування і розміри ставок визначені Положеннями, затверджуються сесіями відповідної ради.

Районна державна адміністрація відповідно до строків складання і затвердження Державного бюджету України приймає розпорядження про строки, порядок розробки і складання районного бюджету на плановий рік.

Районна державна адміністрація організовує виконання районного бюджету через районне фінансове управління. Залежно від суб'єктів, які здійснюють контроль, розрізняють: державний, муніципальний, відомчий, внутрішній та громадський. Затвердження правових засад місцевого самоврядування і розширення сфери відповідальності територіальних громад, органів, посадових осіб за вирішення місцевих справ дають підставу виділити такий вид бюджетного контролю, як муніципальний.

Таким чином, практика свідчить, що своєчасне виявлення передумов, що призводять до проблем у виконанні місцевого бюджету, дозволить скоординувати зусилля на виправленні помилок та недопущенні негативних наслідків. Тому потрібно організувати контроль за виконанням місцевого бюджету, який складається з контролю за дотриманням процедури складання, розгляду і затвердження бюджету та його виконання; контролю за дотриманням бюджетного і податкового законодавства; контролю за правильністю формування дохідної частини бюджету; перевірки ефективності та цільового використання бюджетних коштів і коштів позабюджетних фондів; контролю за правильністю ведення бухгалтерського обліку і звітності.

Наук. керівн. Гаєкалова Н. Л.

Література: 1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141. 2. Бюджетний кодекс України. Прийнятий 21 червня 2001 року № 2542-III // Голос України. – 24 липня 2001 р. – № 129. 3. Порядок казначейського обслуговування місцевих бюджетів за доходами та перерахуванням міжбюджетних трансфертів : Наказ Державного казначейства № 17 від 31.01.2002 р. // Голос України. – 2002. – № 1. 4. Кириленко О. П. Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика) / О. П. Кириленко. – К. : НІОС, 2000. – 384 с. 5. Пасічник Ю. В. Бюджетна система України та зарубіжних країн : навч. посібн. / Ю. В. Пасічник. – К. : Вид. "Знання-прес", 2002. – 495 с. 6. Про місцеве самоврядування : Закон України // Голос України. – 1997. – № 102(1062). 7. Фишер С. И. Экономика / С. И. Фишер, Р. Дорнбуш, Р. Шмалензи. – М. : Изд. "Наука", 1993. – 660 с.